

AKREDİTİF İŞLEMLERİNDE EVRAK İNCELEMESİNE İLİŞKİN ALTERNATİF İLKELERİN ETKİLERİ

Yrd.Doç.Dr. Veysel KULA*

ÖZET

Bu çalışmada, öncelikle uluslararası ticarete bir ödeme aracı olan akreditifin işleyişi, avantaj ve dezavantajları alternatif ödeme araçları ile kıyaslayarak ele alınmıştır. Akreditif işleyişinde en önemli unsur olan ihracatçı tarafından hazırlanan dökümanların akreditif şartlarına uyup uymadığı hususu uygulamada devamlı sorun olagelmıştır.

Çalışmada bankalarca yapılan doküman incelenmesinde benimsenen iki alternatif ilke olan “kesin kez uygunluk” ilkesi ile “esas itibarı ile uygunluk” ilkesinin içeriği açıklanmış; bu ilkelerin her birinin benimsenmesinin ihracatçılar açısından ortaya koyduğu sonuçlar ele alınmıştır. “kesin kez uygunluk” ilkesi, evraklardaki çok küçük hataları öne sürerek ödemeyi ret etme sonucuna götürebildiğinden, akreditif işleyişini ihracatçılar açısından temkinle yaklaşılması gereken duruma getirmektedir. İhracatçılar bu açıdan, belki de malların üretilip hazırlanmasında gösterdikleri özenden daha fazlasını evrak hazırlamada göstermek zorundadırlar.

ABSTRACT

This study explores the functioning of the letter of credit mechanism, its pros and cons, as a method of payment in international trade, by comparing it with alternative payment methods. The documents are the core of letter of credit mechanism and the presentment of complying documents by exporters has been the thorny issue in practice.

The study investigates the nature and the implications for exportes of adopting either of “strict compliance rule” and “substantial compliance rule”. As the application of strict compliance rule prevents

---

* Afyon Kocatepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü.

the payment to exporters by putting forward minor discrepancies as a reason, exporters are approaching letter of credit with caution.. For that reason, in preparing the documents exporters perhaps must show more care than they show producing the goods.

I. GİRİŞ

Satıcı ve alıcının ayrı ülkelerde olduğu uluslararası ticarete, ödemeler dört ayrı şekilde gerçekleştirilebilir: mal mukabili ödeme, vesaik mukabili ödeme, peşin ödeme ve akreditif ile ödeme.

Mal mukabili ödemede ihracatçı önce malını gönderir ve parasını belki de mal ithalatçının eline geçmesinden çok sonraları tahsil eder. İthalatçı açısından çok cazip olan bu yöntem ihracatçı açısından en riskli olanıdır; zira ödemenin yapılıp yapılmayacağı ve zamanı konusunda bütün insiyatif ithalatçıdadır.

Mal mukabili ödemeye nazaran ihracatçının riskini bir ölçüde azaltan ödeme şekli vesaik mukabili ödemedir. Vesaik mukabili ödemede ihracatçı malı sevkettikten sonra mal ile ilgili evrakı kendi bankası aracılığı ile ithalatçının bankasına gönderir. İthalatçı da ancak bankaya mal bedelini ödedikten sonra evrakını alır ve gümrüğü giderek mallarını çeker. Bu yöntemde ihracatçı, mal bedeli tahsil edilmeksizin malların ithalatçıya teslim edilmeyeceği güvencesini duyar. Ancak bu yöntem kendi ülkesinin gümrüğüne gelmiş malı ithalatçının almasını mecbur kılmadığı için ihracatçının yüklendiği risk ithalatçının malları almaktan vazgeçmesidir ki bu durumda ihracatçı malını yurtdışından geri getirme durumunda dahi olabilecektir.

İhracatçıları riske maruz bırakan mal mukabili ve vesaik mukabili ödeme yöntemlerine karşın ihracatçıya maksimum insiyatif sağlayan, buna karşın ithalatçı için en çok risk arzeden ödeme biçimi ise peşin ödemedir. Bu yöntemde ihracatçı mal sevkiyatından önce ve belki de üretim için gerekli hammadde temininden önce satış bedelini tahsil eder. Bu ödemede ithalatçının taşıdığı risk, ihracatçının parayı peşin aldığı halde malı gönderme taahhüdünü yerine getirmemesidir.

Görüldüğü gibi, bahsedilen üç ödeme şeklinden mal mukabili ödeme ile vesaik mukabili ödeme ticarete taraf olan iyi niyetli ihracatçıyı ithalatçının yükümlülüklerini yerine getirip getirmeyeceği

konusunda güvencesiz bırakırken benzer şekilde peşin ödeme de iyi niyetli ithalatçıyı risk altına sokmaktadır. Bu ödeme şekillerinin bir alternatifi olan akreditif ise işleyişi itibarı ile hem ihracatçı ve hem de ithalatçıya, karşı tarafın yükümlülüklerini yerine getireceğine değin garanti veren, ve bu yüzden de uluslararası ticaret ödemelerinde yaygınca kullanılan bir yöntemdir.

Bu çalışmanın ikinci bölümünde akreditifin içeriği incelenecektir. Üçüncü bölümde bankalarca yapılan doküman inceleme ilkeleri genel olarak ele alınacak, dördüncü ve beşinci bölümde ise akreditif işleyişinin omurgasını oluşturan, ihracatçı tarafından bankaya sunulan dökümanların akreditif şartlarına uygunluğu konusunda mevcut iki farklı görüş olan “kesin kez uygunluk” ve “esas itibarı ile uygunluk” ilkeleri detaylıca irdelenecektir. Bu irdilemede özellikle bu farklı ilkelerin benimsenmesinden ihracatçıların nasıl etkilendikleri üzerinde durulacaktır.

II. AKREDİTİFİN TANIMI ve İÇERİĞİ

Akreditif, uluslararası ticarete taraf olan hem ithalatçıya ve hem de ihracatçıya aynı anda koruma sağlayan ideal bir ödeme biçimidir. İthalatçı ve ihracatçıların birbirlerinden çok uzakta, yabancı memleketlerde bulunmaları dolayısı ile taraflar birbirleri ile doğrudan doğruya temas imkanı bulamazlar. Bu sebeplerle maruz kaldıkları riskin asgariye indirilmesi için bankaların araya girmesi öngörülmüş ve böylece akreditif kurumu ortaya çıkmıştır.¹

Dünyanın neresinde olursa olsun açılan akreditiflerin hemen hepsi merkezi Paris’te bulunan Uluslararası Ticaret Odası’nca çıkarılan “Akreditif Hakkında Yeknesak Kurallar’a” tabidir. İlk defa 1933 yılında çıkarılan bu kurallar 1951, 1962, 1974, 1983 ve en son olarak da 1993 yıllarında revize edilmiştir. 1993 yılında çıkarılan ve halen yürürlükte olan kurallar topluluğu, “500 Sayılı Yeknesak Kurallar” olarak isimlendirilir.² Akreditife katılanlar, uluslararası anlaşma, yasa, örf ve adet hukuku gibi herhangi bir niteliği olmayan

¹ Erdal POLAT, “Akreditifin Hukuki Mahiyeti”, *Dış Ticaret Dergisi*, Cilt No:2, Sayı:2, Ocak 1997, s.67.

² P.TODD, *Bills of Lading and Banker’s Documentary Credits*, Lloyd’s of London Press LTD., 1993, s.24.

bu kurallara atıfta bulunarak bu kuralları sözleşme maddeleri haline getirirler.

500 Sayılı Yeknesak Kurallar'ın 2.Maddesi akreditifi şöyle tanımlamaktadır:

“Akreditif...bir müşterinin(ithalatçının) talimatı üzerine veya bizzat kendi adına işlem yapan bir bankanın akreditif şartlarına uyulması kaydıyla ve akreditifte şarta bağlanan evrakın ibrazı karşılığında,

i-lehdara (ihracatçıya) veya onun emrine ödeme yapacağı veya lehdarın çekeceği poliçeleri kabul edeceği ve ödeyeceği,

veya

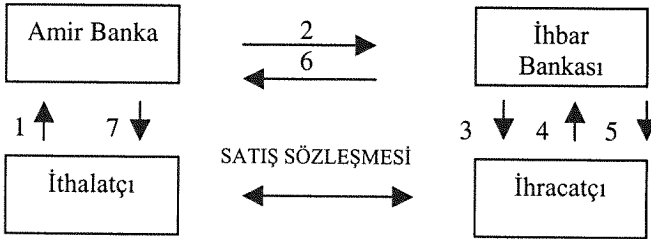
ii-böyle bir ödemeyi yapması veya çekilen poliçeleri kabul etmesi ve ödemesi için bir diğer bankayı yetkili kıldığı,

veya

iii-diğer bir bankayı iştirak işlemi yapmaya yetkili kıldığı

adı ve tanımlaması ne olursa olsun herhangi bir düzenleme anlamına gelir”.³ Tanımda belirtilmiş olan ve akreditifin temelini oluşturan evrak fatura, nakliye ve sigorta evrakları ile akreditifte taraflarca belirlenen gözetim belgesi, menşe şahadetnamesi, ATR gibi evraklardır.

Akreditifin işleyişi aşağıdaki şekildeki gibi gösterilebilir:

KAYNAK: A.BAĞRIAÇIK ve S.KANDEMİR, “Dış Ticarete Uygulamalı Akreditif İşlemleri”, Bilim Teknik Yayınevi, 1995, sf.91.

Şekil.1: Akreditifin İşleyişi

³ International Chamber of Commerce, “Documentary Credits: UCP 500&400 Compared”, Paris, 1993, s.4

Şekilden de görüldüğü gibi ihracatçı ile satış sözleşmesini yapmasını takiben ithalatçı kendi bankası olan amir bankaya başvurup akreditifi açtırma talimatı vererek akreditif işlemindeki ilk adımı atar (1). Amir banka akreditif şartlarını ihracatçının bankasına (ihbar bankası) gönderir (2) ve ihbar bankası akreditifi ihracatçıya bildirir(3). Yükleme takiben ihracatçı sevk evrakını ihbar bankasına ibraz eder(4). Vesaik akreditif şartlarına uygunsuz ve ihbar bankası teyit bankası ise ihracatçıya ödeme yapılır(5). Evrak amir bankaya gönderilir, akreditif teyitsiz ise uygun evrak karşılığı ödemeyi amir banka yapar(6). Son aşama olarak da akreditif bedelinin tahsil karşılığında evrak ithalatçıya teslim edilir (7).

Akreditif bankanın kendi güvenilirliğini bilinmeyen veya şüpheli olan ithalatçı için ikame ettiği bir anlaşmadır.⁴ Satıcının akreditif kullanmada avantajı ödeme taahhüdü, güvenilirliği bilinmeyen bir alıcıdan değil de bir bankadan geldiği için tahsil riskini azaltmasıdır. İhracatçı akreditif şartlarına uygun evrakı bankaya ibraz ettiğinde parasını tahsil edebilecektir. Ancak evrakın uygun olması şeklindeki sıfatı üzerinde mutabakat sağlanabilmiş bir kavram değildir. Bankalar ihracatçının sunduğu evrakı incelerken şu iki ilkedden birisini takip ederler: “kesin kez uygunluk” ve “esas itibarı ile uygunluk”. Bu ilkelerin hangisinin seçildiği, yerine göre bankanın evrakın akreditif şartlarına uymadığını ileri sürüp ödeme yapmaması sonucunu doğurabilecektir. İşte bu yüzden evrak hazırlama aşamasında ihracatçıların gerekli özeni göstermesi büyük önem arz etmektedir. Takip eden bölümlerde, önce bu iki inceleme metodunun akreditif işleyişinin hangi aşamasında devreye girdiği belirlenecek ve daha sonra da bu ilkelerin her birinin benimsenmesinin ortaya çıkardığı sonuçlar karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır.

III. BANKALARCA DOKÜMAN İNCELEME İLKELERİ

Uluslararası ticarete öncelikle satıcı ve alıcı kendi aralarında satış sözleşmesi yaparlar. Eğer sözleşmede akreditif üzerinde anlaşma sağlandıysa, ithalatçı kendi ülkesinde çalıştığı bankaya giderek akreditif şartlarını ihracatçıya bildirmesini ister. Bu şartları bildirmeyi

⁴ S. MEYEROWITZ, “Selling Abroad: Making Sure You Get Paid”, *Business Marketing*, Cilt No:73, Sayı:1, February 1988, s.68.

kabul eden banka amir banka olarak bilinir. Amir banka akreditif şartlarını ihracatçıya ihracatçının bankası aracılığı ile bildirmekle, ihracat ile ilgili istenen evrak kendisine sunulduğunda ödeme yapma taahhüdü altına girer. İşte amir banka ile ihracatçı arasındaki bu sözleşme akreditif sözleşmesi olarak bilinir ve “bağımsızlık ilkesi” gereği satıcı ile alıcı arasında yapılan satış sözleşmesinden bağımsızdır. Yani akreditif açıldıktan sonra ithalatçı akreditif hükümlerinin satış sözleşmesine uymadığını iddia ederek yükümlülüklerinden vazgeçemez. İhracatçıyı bu süreçte bağlayan tek sözleşme akreditif sözleşmesidir.

Önceki alt bölümde yer alan Şekil.1’de belirtilen 4.aşamada, yani evrakın ihracatçı tarafından bankaya tesliminde bankalar evrakın akreditif şartlarına uygun olup olmadığını incelerler. Akreditif malların değil de evrakın incelenmesine dayandığı için evrakın uygun olup olmadığını tespiti kritik bir karardır⁵. Bankaya sunulan evrakların akreditif şartlarına uymaması akreditif işleyişinde nakit akışını engelleyen tek en büyük faktördür.⁶ Eğer evrak uygunsa diğer aşamalar gerçekleştirilir; uygun değilse diğer aşamalar ithalatçının bu uygunsuzluğa onay vermediği müddetçe hayat bulmaz. Eğer banka uygun olamayan evrak karşılığı ödeme yaptıysa, ithalatçı akreditiften kaynaklanan bankaya ödeme yükümlülüğünü yerine getirmeyebilecektir.

IV. “KESİN KEZ UYGUNLUK” İLKESİ

Uluslararası Ticaret Odası’nın akreditifler hakkındaki 2000 yılında çıkan bir yayınında, Amerika’daki 500 akreditif işlemi ele alan bir çalışmada, bu işlemlerin sadece %27’sinde ihracatçı tarafından sunulan evrakın akreditif şartlarına uyduğu ortaya konmuştur. Buna karşın diğer işlemlerde çoğu “şaşırtıcı şekilde ciddi” olmak üzere farklı uyumsuzluklar içermektedir. Mesela işlemlerin %22’sinde akreditif işleminde belirtilen dökümanlardan birisi eksiktir,

---

⁵ D.E.MURRAY, “Letters of Credit and Forged Documents: Some Deterrent Suggestions”, *Commercial Law Journal*, 1993, s.504.

⁶ Robert B. LONG, “Aggressive Management of International Cash Flow”, *Business Credit*, Cilt No:90, Sayı:6, 1988, s.25.

%18'inde yükleme geç olmuştur ve %14'ünde de evraklar bankaya geç sunulmuştur.⁷

Genel kural, ihracatçının akreditifte belirlenen şartlara kesin kez uyan evrakı teslim etmediği müddetçe parasını tahsil edemeyeceğidir. Ancak ilginç olan nokta, 500 Sayılı Yeknesak Kurallar'da "kesin kez uygunluk" ilkesi kavramının yer almayışıdır. Bu kural, mahkemelerin bu kuralı bir kanun maddesi imiş gibi benimsemesi şeklindeki uygulama pratiğinden ortaya çıkmış gözükmektedir. Ayrıca bu kural satış sözleşmesi ile akreditif sözleşmesinin birbirinden bağımsız olmasından ve bankaların sadece evrak ile ilgilenmesi gerçeğinden de kaynaklanmış olabilir.⁸

Bankalar vesaiki incelerken dürüst davranıp makul özen göstermelidirler. Eğer akreditif, konusu portakal olan bir faturanın ibrazını gerekli kılarken, ihracatçı konusu elma olan bir fatura sunuyorsa elbetteki bariz bir uyumsuzluk vardır. Eğer amir banka bu durumda ödeme yaparsa, evrak incelemede makul özen göstermediği için ithalatçıdan parayı tahsil etme hakkına sahip olamaz.⁹

Mahkemelerin ve akreditif konusundaki yorumcuların çoğu, ihracatçının akreditife kesin kez uyan dökümanları bankaya ibraz ettiğinde ödemeye hak kazandığı hususunda mutabıklardır. Bu standarda göre, "akreditifte istenen evrak ile nerede ise tamamen aynı olan" dökümanlara yer yoktur. Her ne kadar bazı uzmanlarca daktilo hatası gibi küçük hataların göz ardı edileceği ifade edilse de "kesin kez uygunluk" ilkesini tavizsiz uygulayan bankalar da vardır. "kesin kez uygunluk" ilkesine uyulup uyulmadığını tespit etmek basit ve mekanik bir prosestir. Bankadaki evrak inceleyenler, sunulan evrakı akreditif şartları ile basit bir şekilde karşılaştırırlar. Bankaların hangi dökümanların kabul edilebilir olduğuna hızlıca, masrafsızca ve güvenli bir şekilde karar verebilmesine imkan vererek "kesin kez uygunluk" ilkesi bankaların daha ucuza akreditif açmalarına ve ihracatçının hemen ve güvenilir bir şekilde parasına kavuşmasına imkan verir.¹⁰

⁷ http://www.iccwbo.org/home/news_archives/2001/dcpro_insight.asp, (10.04.2001)

⁸ Robert M. ROSENBLITH, "Letter of Credit Practice: Revisiting Ongoing Problems", *Uniform Commercial Code Law Journal*, Cilt:24, Sayı:120,1991, s.121.

⁹ ROSENBLITH, *a.g.e.*, s.123.

¹⁰ Kerry L. MACINTOSH, "Letters of Credit: Curbing Bad-Faith Dishonour", *Uniform Commercial Code Law Journal*, Cilt No:25, Say:3, 1992, s.8.

“Kesin kez uygunluk” ilkesi evrakların ve yükleme talimatlarının akreditif şartlarında belirtildiği şekilde aynen hazırlanması anlamına gelir. Evraklarda yorum veya mantık yolu ile yapılacak ikame veya benzeri ifadeler kullanılmayacaktır.¹¹ Hatta sunulan evraklar akreditif şartlarına nazaran ithalatçıya daha iyi koruma sağlasa da, akreditif şartlarına uymadığı için uyumsuzluk hükmü geçerli olacaktır. Örneğin, akreditif şartı ihracatçının malları sevketmeye değin taşıyıcıya verdiği emri belirten bir evrakın olmasını şart koyarken, ithalatçı için daha önemli olan konşimento ibrazı dahi bir uyumsuzluk olarak nitelenecektir.¹²

Uyumsuzluk yaratan en önemli konulardan birisi ihracatçının ad ve adresinin belgelerde yazılma hususunda ortaya çıkmaktadır. İhracatçı işletmenin ismindeki küçük bir hatalı yazış dahi ithalatçının malları ret etmesine neden olabilmektedir. Bu yüzden akreditifte işletmenin doğru isim ve adresinin akreditifte yazılıp yazılmadığı kontrol edilmelidir. Bazen akreditif işletmenin idari merkez adresini verirken, mallar fabrikadan yüklendiği için fabrikada hazırlanan evraklarda fabrika adresi olabilmektedir ki bu dahi ithalatçıya malları ret etme kozu verebilir.¹³

Fakat “kesin kez uygunluk” ilkesinde kesinlik ne ölçüde olacaktır? Örneğin ihracatçı akreditifin şartlarına tıpa tıp uymayan, ancak makul özenle evrakları inceleyen bankayı yanlış yönlendirmeyecek veya zihnini karıştırmayacak küçük yanlışlar içeren evrak sunsa ne olacaktır?¹⁴

Kendilerine sunulan dökümanların akreditif şartlarından küçük sapmalar gösterdiği için bankaların ödemeyi red ettiği çok sayıda vakıa vardır.¹⁵ Örneğin 1989 yılında Amerika’da Texpor Traders adlı ihracatçı işletme, Trust Co. Bankası’na müşterinin adresini ve ilgi satın alım siparişini yanlış yazan bir fatura sunmuştur. New York

---

¹¹ ROSENBLITH, *a.g.e.*, s.121.

¹² TODD, *a.g.e.*, s.177.

¹³ B.Gopal DAS, “Export Trade: Letter of Credit Mechanism and Export Financing”, *The Chartered Accountant*, Cilt No:40, Sayı:5, Nov. 1991,s.420.

¹⁴ Albert J. GIVRAY, “Letters of Credit”, *The Business Lawyer*, Cilt No:45, August 1990, s.2385.

¹⁵ Mark S. BLODGETT ve Donald O. MAYER, “International Letters of Credit: Arbitral Alternatives to Ligitating Fraud”, *American Business Law Journal*, Cilt No:35, Sayı:3, Spring 1998, s.443-468. (www.epnet.com, 07.03.2001)

mahkemesi, “kesin kez uygunluk” ilkesini gözönünde bulundurarak bankanın ödeme yapmamasını haklı bulmuştur.¹⁶

Amerika’da Beyene adlı ihracatçı firma 1984 yılında lehine açılan akreditifle ilgili evrakları teyit bankasına vermiştir. Ancak malların gelişinin haber verileceği işletme, akreditif şartlarında “Soran” olarak belirtilmişken, konşimentoda bu isim yanlışlıkla “Sofan” olarak yazılmıştır. Bu uyumsuzluk üzerine teyit bankası olan Irving Trust ödemeyi ret etmiştir. Konu mahkemeye intikal etmiştir ve mahkeme de her türlü hatanın hata olduğunu belirterek bankaların hataların önemi belirleme konumunda olmayacağı hükmüne varıp ödeme yapmayan teyit bankasını haklı bulmuştur.¹⁷ Benzer şekilde “Credit Number” denilirken (C) harfi yerine küçük (c) harfi ve Number yerine “no” kullanılmak suretiyle “credit no” ibaresini taşıyan bir belgeyi banka uygun olmadığı için ret etmiştir.¹⁸

Yine 1989 yılındaki bir davada bir teminat akreditifi şartlarına göre, Occidental Fire and Casualty işletmesinin Continental Illinois National Bankası’na “..yukarıda bahsedilen türdeki bono ve taahhütler..” ibaresi olan bir belge sunması istenmiştir. Ancak işletme “..her türlü bono ve taahhüt..” ibaresi bulunan belge teslim ettiğinde banka ödemeyi yapmamış ve Illionis Mahkemesi de bankayı haklı bulmuştur.¹⁹

Bankalar ithalatçı müşterileri namına akreditif açmakla güvenilirliklerini müşterileri için kullanırlar. İhracatçı akreditif şartlarına uygun vesaik ibraz ettiği müddetçe tahsilat için ithalatçıya değil, bankaya güvenir. Ayrıca banka bağımsız bir taraf olarak sadece evrakı inceler, ticaret konusu işlem ile alakadar olmaz. Akreditif ihracatçı için bir garantidir; zira akreditif şartlarına uygun vesaik ibraz ettiğinde bankaca ödeme yapılacağını bilir.²⁰ Bu açıdan ihracatçının akreditif şartlarına tam uyum göstermesi kendi çıkarıdır. Örneğin bir konşimentonun geçerli olması için, eğer mal tanımı olarak akreditif talimatında renk olarak sarı yazımında (yellow), yanlışlık yapıp

¹⁶ GIVRAY, *a.g.e.*, s.2385.

¹⁷ ROSENBLITH, *a.g.e.*, s.126.

¹⁸ Seza REİSOĞLU, *Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Akreditif*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1995, s.204.

¹⁹ GIVRAY, *a.g.e.*, s.2386.

²⁰ Gary K. LUXON, “Fifty Ways to Use a Letter of Credit”, *TMA Journal*, Cilt No: 18, Sayı:6, Nov/Dec98, s.92-95, (www.epnet.com, 07.03.2001)

(yellow) yazıldıysa aynı yanlışlık konşimentoda da yapılmalıdır. Yoksa evrakta uygunsuzluk konusu gündeme gelebilir. Aynı şekilde faturalardaki ve diğer evraktaki adres bile akreditifteki adrese tam uymalıdır. Örneğin bir ihtilafta, akreditif talimatında ülke olarak USA yazılıp ta matbu faturalarda bu ibare olmayınca uyumsuzluk sorunu ortaya çıkmıştır²¹

Türkiye’de yerleşik işletmelerin söz konusu olduğu ithalat-ihracat işlemlerinde de istisnasız olarak “kesin kez uygunluk” ilkesi uygulanmaktadır. Örneğin, Afyon’dan yapılan bir ihracatta ihracatçı firma adresinde “organize sanayi bölgesi” olması gereken kısım evraklarda yanlışlıkla “organine sanayi bölgesi” yazılması uyumsuzluk olarak yorumlanmıştır.²²

Benzer şekilde yine Afyon’dan yapılan bir ihracatta, bankaya sunulan belgelerde adres kısmında “102.Sokak” ibaresi Afyon-Turkey kısmından önce değil de sonra yazıldığı için belgeler uyumsuz olarak nitelenmiştir. Yine işletme isminde “..Sanayi Tic.Ltd.Şti.” yazılması gereken kısmın “..Ltd.Şti. Sanayi Ticaret” yazılması da evraklarda hata olarak kaydedilmiştir. Bir başka uç örnekte ise, bankaya sunulan evrak arasında yer alan çeki listesinde sayfanın boş bir yerine yanlışlıkla damlatılan daksil dahi hata olarak nitelendirilmiştir.²³

Ancak “kesin kez uygunluk” ilkesi dahi bazen ihracatçının tahsilatını garanti edememektedir. İthalatçı “kesin kez uygunluk” ilkesi ışığında kusursuz olan evrakların sahte olduğunu iddia edip mahkemeye başvurunca, evraklar tüm şartlara uymasına rağmen mahkeme ödemeyi durdurabilmektedir. Bunun için ihracatçıların, kendi ülkelerindeki ithalatçıları haksız yere kayıran yabancı piyasalara mal satmamaları daha uygun bir çözüm olacaktır.²⁴

---

²¹ Teri Lammers PRIOR, “The Worldly Wise Letter of Credit”, *Goldfish Group Inc.*, Cilt No:18, Sayı: 3, Mar96, s.57-60, (www.epnet.com, 07.03.2001).

²² Konu ile ilgili olarak telefon ile görüşme talebimi kabul edip, örnek bilgileri temin eden İş Bankası Başkent Şubesi, Kambiyo Servis Yetkili Yardımcısı Sn. Arzu Aykaç’a teşekkürlerimi sunarım. Görüşme 03.05.2001 tarihinde gerçekleşmiştir.

²³ Konu ile ilgili olarak 04.05.2001 tarihinde yüz-yüze görüşmemizde örnek bilgileri veren, Demirbank Afyon Şubesi Ticari Bankacılık Yönetmeni Sn. İsmail Hakkı Tuncer’e teşekkürlerimi sunarım.

²⁴ Mark S. BLODGETT ve Jerry W. WILSON, “The Impact of Transaction Fraud: Strategies for the International Letter of Credit.”, *Review of Business*, Cilt No: 14, Sayı: 3, Spring93, s.42-47, (www.epnet.com, 07.03.2001)

Evraklar akreditif şartlarına kesin kez uysa da ihracatçının parasını alamamasına neden olan bir diğer durum ise ithalatçı işletmenin iflas etmiş olmasıdır. Her ne kadar akreditifin ruhunu zedelediği iddia edilse de iflas mahkemeleri, ithalatçı iflas ettiğinde amir bankanın ödeme yapmasını engelleyebilmektedirler.²⁵

V. ESAS İTİBARI İLE UYGUNLUK İLKESİ

“Esas itibarı ile uygunluk” ilkesinin uygulanmasının temel açıklaması amir bankanın, kendisine ihracatçı tarafından sunulan evrakın kendisinin akreditifte şart koştuğu evrak olup olmadığına karar verme hakkına sahip olmasıdır. Evrakın uygun olduğuna değin amir bankanın iyi niyet ve makul özenle verilen kararı nihai olmalı, ve aynı zamanda da ithalatçının yorumu amir bankanın yorumu yerine ikame edilmemelidir. Aksi takdirde amir bankalar, konulması unutulmuş veya yanlış yere konulmuş virgül gibi evraktaki küçük teknik eksiklikler dolayısı ile evrakı ret edeceklerdir ki bu da akreditifin uluslararası ödeme aracı olarak kullanımını engelleyebilecektir. “Esas itibarı ile uygunluk” ilkesinin benimsenmesinin amacı hatalı evrak hazırlamaya göz yummak değil, fakat ödeme mekanizmasına güvenilirliği arttırmaktır.²⁶

Önceki alt-bölümde de belirtildiği gibi Türkiye’deki akreditif işlemlerinde bankalar “kesin kez uygunluk” ilkesini uygulamakta, “esas itibarı ile uygunluk” ilkesini ise uygulamamaktadırlar. Ancak diğer ülkelerde nadiren de olsa “esas itibarı ile uygunluk” ilkesinin uygulandığı gözükmektedir. Örneğin bir teminat akreditifinde Odiome adlı işletmenin poliçesinde “86-122-S” olan akreditif numarasını yazması istenmiştir. Ancak işletme New Barunfels National Bankası’na “86-122-5” şeklinde akreditif numarası yazan poliçesini verince banka ödemeyi ret etmiştir. Texas Yargıtay Mahkemesi, akreditif numaralarının rakamla değil harf ile bittiğini, bu yüzden banka yetkilisinin “86-122-5”in altında “86-122-S” ibaresini kast ettiğini anlaması gerektiğini bildirerek ödemeyi ret eden bankayı haksız bulmuştur.²⁷

²⁵ MEYEROWITZ, *a.g.e.*, sf.73-76.

²⁶ ROSENBLITH, *a.g.e.*, s.125-126.

²⁷ GIVRAY, *a.g.e.*, s.2388.

Exotic Traders Far East Buying adlı Kore’li bir işletme Amerika’da Exotic Trading USA adlı firmaya tabanca ve tabanca kılıfı ihraç etmiştir. Akreditif faturada teslimin “FOB Seul” olarak yazılmasını ve satın alınan malın maliyetinin yazılmasını şart koymuştur. Ancak ihracatçı işletme, faturada teslimi “FOB Kore” olarak yazıp satılan malın maliyetini de bildirmeyince banka ödemeyi ret etmiştir. Massachusetts Mahkemesi, faturada her ne kadar “FOB Kore” yazıldıysa da, faturanın farklı yerlerinde yüklemenin Seul’de olduğunu, faturada yazılmayan satın malın maliyeti hususunun diğer evraklarda belirtildiğini belirtmiş ve bu hataların makul özenle evrak inceleyen kişileri yanıltmayacağını belirtip ödemeyi ret eden bankayı haksız bulmuştur.²⁸

Ancak “esas itibarı ile uygunluk” ilkesi, bazen akreditifin özünü zedeleyecek sonuçlar da getirebilmektedir. Örneğin 1986 yılında Breathless işletmesi ile First Saving and Loan Bankası arasındaki davada ihracatçı Breathless işletmesi, akreditif 29 Nisan 1983 tarihli bir senet sunmasını şart koşmuş iken, 29 Nisan 1983 tarihli bir senet sunmuştur. Şaşırtıcı bir şekilde banka bu hatanın küçük çaplı olduğunu bildirip bankanın ödeme yapmamasını haksız bulmuştur. Aslında ortada küçük bir hata değil, fakat tamamen farklı bir senet vardır.²⁹

İlginç olan husus şudur ki, 500 Sayılı Yeknesak Kurallar, kendilerine ibraz edilen evrakın incelenmesinde bankaların hangi ilkeyi benimseyeceğini açıkça ifade etmemektedir. Ancak “Dökümanların İncelenme Standardı” adlı 13.Madde³⁰, bankaların kendilerine sunulan dökümanların akreditif şartlarına uyup uymadığını belirlemede uluslararası standart uygulamalarını kıstas kullanacağını belirtmektedir. Ne yazık ki uluslararası standart bankacılık uygulaması da yazılı bir kural şeklinde ortaya konmadığından bankalar kendilerini ithalatçılara karşı güvenceye almak için bazen uygulaması saçma ve mantıksız sonuçlara götüren “kesin kez uygunluk” ilksini benimsemektedirler.

500 Sayılı Yeknesak Kurallar’ın “esas itibarı ile uygunluk” ilkesini uygulanmasına açıkça olur verdiği tek nokta, ticarete söz

---

²⁸ GIVRAY, *a.g.e.*, s.2389.

²⁹ ROSENBLITH, *a.g.e.*, s.126.

³⁰ International Chamber of Commerce, *a.g.e.*, s.38.

konusu malların tanımı ile ilgilidir. “Ticari faturalar” başlıklı 37.Madde’nin (c) fıkrası³¹, mal tanımlarının sadece ticari faturada, akreditiftekine tam uyum göstermesi gerektiğini, diğer belgelerde mal tanımının genel ifadelerle yapılabileceğini belirtmektedir. Yani bankalar, fatura haricindeki evraklarda yapılan mal tanımının aynen akreditif şartlarına uymamasını bir uyumsuzluk olarak yorumlamayacaklardır.

Evraklarda uyumsuzluklar olmasına karşın, iş gelenek ve uygulamaları akreditifin işleyişinde önemli rol oynar. Amir bankalar kendi başlarına uyumsuzluklara müsamaha gösteremese de, ithalatçı olur verdiği müddetçe bankalar uyumsuzlukları sorun yapmazlar. Bu yüzden, amir banka rutin olarak ithalatçıya evraklarda ortaya çıkan uyumsuzlukları sorun yapıp yapmayacağını sorar. Genel olarak, ithalatçı malları gümrükten çekmek için evrakları şartlara uyumsuz hali ile kabul eder.³²

Ticarete söz konusu mallar ithalatçının istediği evsafda olsa da eğer evraklarda uyumsuzluk varsa ve banka da bu evrakı ithalatçıya sormadan kabul ettiyse, ithalatçı bankaya ödeme yapmayabilir. Bu görüşün benimsenmesi, bankaları zor durumda bırakan sonuçlara neden olabilecektir. İkinci görüşe göre ise mallar kusurlu olmadığı ve evraktaki uyumsuzluk ithalatçıya herhangi bir zarar vermediği müddetçe, bankalar uyumsuzluk gösteren evrakı kabul edebilirler. Bu ikinci görüş, ithalatçının esas olarak evrakı değil, fakat malları satın aldığı anlayışına dayanır.³³ Ancak elbetteki ithalatçının, bankanın bu davranışından zarar gördüğü hususunu ortaya koymak uzun ve zor bir mahkeme süreci anlamına gelir.

SONUÇ

Akreditif, uluslararası ticarete hem ithalatçı ve hem de ihracatçının karşılaşacakları belirsizlikleri aynı anda minimize etme fırsatı sunan ideal bir ödeme biçimidir. Bu özellik, ödeme sürecinde bankaların güvenilirliklerini ortaya koyarak sorumluluk almasından kaynaklanır. İhracatçı eğer akreditifte belirlenen şartlara uyan evrakı

³¹ International Chamber of Commerce, *a.g.e.*, s.99.

³² MACINTOSH, *a.g.e.*, s.10.

³³ John F. DOLAN, “The Correspondent Bank in the Letter-of-Credit Transaction”, *Banking Law Journal*, ?, sf.417-419.

bankaya teslim ederse ödemeye kavuşacağını bilir; ithalatçı da ihracatçının kendine karşı olan sorumluluklarını yerine getirme zorunluluğunda olduğundan emindir.

Tamamen doküman hazırlanması ve incelenmesine dayanan akreditiflerde ihracatçının bankaya sunduğu evrakların incelenmesine değin farklı bankalar farklı iki yorum vardır. Bunlardan ilki “kesin kez uygunluk” ilkesidir ki buna göre eğer evraklar harfi harfine akreditifte belirtilen hususlara uyum göstermiyorsa, bankalar ihracatçıya ödeme yapmaz. Bu yüzden, ihracatçılar mal üretimine gösterdikleri özenin belki de daha fazlasını evrak hazırlamaya göstermelidirler.

Evrak incelemede benimsenen ikinci uygulamada ise evrakların, akreditif şartlarından küçük sapmalar göstermesine müsamaha ile bakılır. “Esas itibarı ile uygunluk” adı ile bilinen bu ilke, daktilografik hatalar gibi basit hatalardan kaynaklanan uyumsuzlukların ödemeyi engellemesi gibi uygulamaların da önüne geçmiş olmaktadır. Ancak dünyada açılan akreditiflerin nerede ise hepsinin tabi olduğu Uluslararası Ticaret Odası’nın akreditif uygulaması hakkındaki 500 Sayılı Yeknesak Kurallar doküman incelemede hangi ilkenin uygulanacağını açıkça belirtmemektedir. Bu yüzden de bankalar uygulamada “kesin kez uygunluk” ilkesini benimsemektedirler. Türkiye’de de akreditife taraf olan bankalar “kesin kez uygunluk” ilkesini uygulamaktadırlar. Bu da ihracatçıların evrak tanziminde çok dikkatli olmaları gerektiği, akreditifte belirtilen şartlara uyumsuzluk göstermeyen evrak düzenlememeleri anlamına gelmektedir.

KAYNAKÇA

BAĞRIAÇIK Atilla ve S.KANDEMİR, “Dış Ticarete Uygulamalı Akreditif İşlemleri”, Bilim Teknik Yayınevi, 1995.

BLODGETT Mark S. ve Jerry W. WILSON, “The Impact of Transaction Fraud: Strategies for the International Letter of Credit.”, *Review of Business*, Cilt No: 14, Sayı: 3, Spring93, s.42-47, (www.epnet.com, 07.03.2001)

BLODGETT, Mark S. ve Donald O. MAYER, “International Letters of Credit: Arbitral Alternatives to Ligitating Fraud”, *American Business Law Journal*, Cilt No:35, Sayı:3, Spring 1998, s.443-468. (www.epnet.com, 07.03.2001)

DAS, B.Gopal, “Export Trade: Letter of Credit Mechanism and Export Financing”, *The Chartered Accountant*, Cilt No:40, Sayı:5, Nov. 1991,s.419-422.

DOLAN, Joh F., “The Correspondent Bank in the Letter-of-Credit Transaction”, *Banking Law Journal*, ?, s.396-435.

GIVRAY, Albert J., “Letters of Credit”, *The Business Lawyer*, Cilt No:45, August 1990, s.2381-2460

http://www.iccwbo.org/home/news_archives/2001/dcpro_insight.asp, (10.04.2001)

Interntional Chamber of Commerce, “*Documentary Credits: UCP 500&400 Compared*”, Paris, 1993, 134sf.

LONG, Robert E., “Aggressive Management of International Cash Flow”, *Business Credit*, Cilt No:90, Sayı:6, 1988, s.18-27.

LUXON, Gary K., “Fifty Ways to Use a Letter of Credit”, *TMA Journal*, Cilt No: 18, Sayı:6, Nov/Dec98, s.92-95, (www.epnet.com, 07.03.2001)

MACINTOSH, Karry L., “Letters of Credit: Curbing Bad-Faith Dishonour”, *Uniform Commercial Code Law Journal*, Cilt No:25, Sayı:3, 1992, s.3-48.

MEYEROWITZ, S., “Selling Abroad: Making Sure You Get Paid”, *Business Marketing*, Cilt No:73, Sayı:1, February 1988, s.68-76.

MURRAY, D.E., “Letters of Credit and Forged Documents: Some Deterrent Suggestions”, *Commercial Law Journal*, 1993, s.504-515.

POLAT, Erdal “Akreditifin Hukuki Mahiyeti”, *Dış Ticaret Dergisi*, Cilt No:2, Sayı:2, Ocak 1997, s.67-83.

PRIOR, Teri Lemmers, “The Worldly Wise Letter of Credit”, *Goldfish Group Inc.*, Cilt No:18, Sayı: 3, Mar96, s.57-60, (www.epnet.com, 07.03.2001).

REİSOĞLU, Seza, *Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Akreditif*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1995, 299sf.

ROSENBLITH, Robert M., “Letter of Credit Practice: Revisiting Ongoing Problems”, *Uniform Commercial Code Law Journal*, Cilt:24, Sayı:120,1991, s.120-150.

TODD, P., *Bills of Lading and Banker’s Documentary Credits*, Lloyd’s of London Press LTD., 1993, 299sf.